

Gebiedsproces Waterland-oost

Fase 1: Knelpuntenanalyse en programma

In opdracht van:
stadsdeel Amsterdam-Noord
gemeente Waterland

juli 2010

Walter Menkveld
advies & procesmanagement

Gebiedsproces Waterland-oost

Fase 1: Knelpuntenanalyse en programma

In opdracht van:

stadsdeel Amsterdam-Noord

gemeente Waterland

juli 2010

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
2.	Het gebiedsproces	3
3.	Het plangebied	4
4.	Bestaande visie op de toekomst van Waterland-oost.....	5
5.	Knelpunten analyse	6
5.1	Inleiding	6
5.2	Bodemdaling: hoe anticiperen we op de bodemdaling en het effect daarvan op het landschap en haar functies	6
5.3	Ontwikkeling van de landbouw: hoe kan ruimte worden gegeven aan schaalvergroting en verbreding met behoud van het karakteristieke landschap	8
5.4	Weidevogels: hoe stoppen we het proces van achteruitgang van de populaties	9
5.5	Recreatie en toerisme: hoe kan optimale samenwerking tot stand worden gebracht teneinde te komen tot kwaliteitsverbetering	11
5.6	Verkeer: hoe moet het toekomstige verkeerssysteem in Waterland-oost eruit zien om te voldoen aan de vele functies in het gebied	11
6.	Programma gebiedsproces Waterland-oost.....	13
7.	Financiering	14
8.	Organisatie en bestuur gebiedsproces fase 2.....	15
9.	Communicatie	15
	Bijlage 1: Gebiedsprogramma Waterland-oost.....	16
	Bijlage 2: Samenstelling werkgroep	18
	Bijlage 3: Belangrijke regionale beleidsdocumenten voor Waterland-oost.....	19

1. Inleiding

Begin 2009 is door DLG een Business Case voor Waterland-oost opgesteld met als doel financiering te verkrijgen vanuit het beleid Nota Ruimte. De Ministerraad heeft in juli 2009 echter besloten geen budget vanuit het beleid Nota Ruimte beschikbaar te stellen voor Waterland-oost. Toch hebben betrokken partijen, stadsdeel Amsterdam-Noord, gemeente Waterland, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Agrarische natuurvereniging Water, Land en Dijken en Staatbosbeheer, besloten dat er voldoende aanleiding is om het gebiedsproces Waterland-oost verder op te pakken. Daarbij is afgesproken om zich te richten op de volgende 6 thema's:

- Natuur;
- Landschap;
- Landbouw;
- Water;
- Recreatie;
- Cultuurhistorie (deze is in het vervolg gedefinieerd als het cultuurhistorische kavelpatroon en landschapsbeeld)

De bestuurders van gemeente Waterland en het stadsdeel Amsterdam-Noord zijn de trekkers van dit proces. Eind 2009 hebben stadsdeel Amsterdam-Noord en gemeente Waterland aan Walter Menkveld gevraagd de eerste fase van dit gebiedsproces te leiden. De resultaten van deze eerste fase zijn vastgelegd in deze knelpuntenanalyse en het daaraan gekoppelde programma.

Dit document zal door de bestuurders van gemeente Waterland en het stadsdeel Amsterdam-Noord voor besluitvorming worden ingebracht in de stuurgroep van Nationaal Landschap Laag Holland.

Gebiedsproces Waterland-oost		
Fase 0:	Business Case	2009
Fase 1:	Knelpuntenanalyse en programma	2010
Fase 2:	Uitvoering programma	2010 - 2012

figuur 1: Het gebiedsproces Waterland-oost uitgesplitst in fasen

2. Het gebiedsproces

In deze eerste fase is een analyse gemaakt van de *echte knelpunten*. Dit zijn niet de lopende projecten, die in uitvoering of planning zijn (bv. Uitvoering recreatieplan of dijkversterking), maar knelpunten, die niet worden opgepakt, niet op een reguliere wijze kunnen worden opgelost en die essentieel zijn voor behoud en ontwikkeling van de unieke waarden van Waterland-oost.

Knelpunten, waarvoor een geïntegreerde gebiedsaanpak noodzakelijk is. Voor die knelpunten is in dit document een programma opgesteld.

Deze analyse is niet gemaakt tijdens het opstellen van de Business Case. In de Business Case zijn veel uitvoerende projecten opgenomen, die nog onvoldoende waren voorbereid en onderzocht op noodzaak en omvang. Een goede onderbouwing van deze projecten ontbrak dan ook. Dit was ook een van de redenen voor het kabinet om geen financiële middelen beschikbaar te stellen.

In de fase 1 van het gebiedsproces, knelpuntenanalyse en programma, is wel een analyse gemaakt. Waardoor andere inzichten zijn verkregen dan destijds tijdens het opstellen van de Business Case.

Er is gewerkt met een kleine werkgroep van vertegenwoordigers van stadsdeel Amsterdam-Noord, gemeente Waterland, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Agrarische natuurvereniging Water, Land en Dijken, Centrale stad gemeente Amsterdam, Landschap Waterland, Centrale Dorpenraad en de gebiedsmakelaar van DLG (zie ook bijlage 1). Staatsbosbeheer heeft, hoewel ze voorstander zijn van een voortzetting van het gebiedsproces na de Business Case, aangegeven geen prioriteit aan dit project te geven en hebben niet deelgenomen aan de werkgroep. Ze zijn gedurende het project wel geraadpleegd. Ook de provincie Noord-Holland is gedurende het proces geraadpleegd. Voor de zeven dorpenraden van de gemeente Waterland is een informatie- en discussieavond gehouden, waarbij de analyse en het programma aan hen zijn gepresenteerd.

In een aantal werkbijeenkomsten is een analyse gemaakt van de gewenste ontwikkeling van Waterland-oost, de *echte knelpunten* en de daarbij horende aanpak in het vervolg van het gebiedsproces.

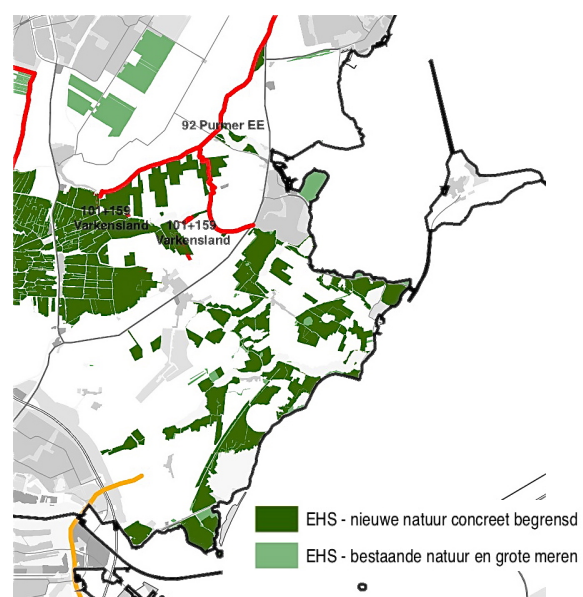
In deze fase van het gebiedsproces is niet gekozen voor een aparte stuurgroep, maar zullen de initiatiefnemers van het gebiedsproces, stadsdeel Amsterdam-Noord en gemeente Waterland, de resultaten ervan inbrengen in het bestuurlijk overleg van Nationaal Landschap Laag Holland.

3. Het plangebied

De gebiedsbegrenzing van dit gebiedsproces omvat alle veenweidegebieden gelegen binnen het gebied landelijk Noord van stadsdeel Amsterdam-Noord en binnen de gemeente Waterland. Van de gemeente Waterland is de Purmer buiten de gebiedsbegrenzing gehouden, omdat het als droogmakerij en kleipolder een aparte problematiek heeft en buiten het Nationaal Landschap valt. Het gebied maakt onderdeel uit van het Nationaal Landschap Laag Holland, maar ook van de rijksbufferzone Purmerend – Amsterdam. Het gebied ligt in het werkgebied van Landschap Waterland.

figuur 2: gebiedsbegrenzing gebiedsproces Waterland-oost

figuur 3: Ecologische hoofdstructuur gebied Waterland-oost

Delen van Waterland-oost liggen binnen de Ecologische Hoofdstructuur. Daarnaast wordt het overige deel van het gebied door de provincie aangemerkt als weidevogelgebied. Een deel van het gebied wordt beheerd door natuurbeschermingsorganisaties:

- Staatsbosbeheer (gebieden rond Aaën en Dieën, Varkensland, de Nes, de Munt en de buitendijkse rietlanden)
- Natuurmonumenten (polder IJdoorn)
- Landschap Noord-Holland (Heitje van Katham en de braken van Katwoude)

Het overige deel wordt beheerd door boeren, voor een groot deel verenigd in de agrarische Natuurvereniging Water, Land en dijken.

4. Bestaande visie op de toekomst van Waterland-oost

In allerlei recente documenten geven betrokken organisaties hun visie op de toekomst van Waterland-oost (zie voor een overzicht bijlage 3). Kern hiervan is dat het gebied een unieke waarde heeft:

- een open veenweidelandschap met een karakteristieke verkaveling en bebouwingspatroon en een grote belevingswaarde;
- een voor veenweidegebieden kenmerkende natuur: weidevogels en kleinschalige riet- en moerasvegetaties;
- een grote recreatieve waarde voor fietsen, wandelen en varen ;
- een eldorado van rust, groen en water onder de rook van Amsterdam.

Deze waarden dienen behouden te blijven. Daarmee is het gebied echter niet op slot. Er is ruimte voor nieuwe ontwikkelingen, mits die ontwikkelingen zich laten leiden door die unieke waarden en het liefst die unieke waarden versterken.

De belangrijkste punten uit de visies zijn:

- behoud van het authentieke en open groenblauwe karakter van het agrarische cultuurlandschap;
- behoud van de karakteristieke veenweidennatuur: weidevogels en op kleine schaal riet- en moerasvegetaties;
- landbouw is de drager van de karakteristieke landschap en natuur;
- ontwikkeling van de landbouw, zodat die duurzaam het gebied kan beheren, passend binnen de mogelijkheden en kansen van de landschapskwaliteiten;
- het gebied leent zich uitermate voor kleinschalige recreatie, waarbij de stedeling een belangrijke gebruiker is. Investerings in en uitbreiding van kleinschalige recreatie worden gestimuleerd;
- laat cultuurhistorische waarden en de verschillende landschapskwaliteiten leidend zijn voor de ruimtelijke ontwikkeling en inrichting;
- tegengaan van bodemdaling als gevolg van de oxidatie van het veenpakket;
- een robuust watersysteem, waarbij versnippering van het peilbeheer wordt tegengegaan en wordt voorkomen dat er een complex waterbeheerssysteem ontstaat dat relatief duur is om te onderhouden..
- woningbouw dient vooral aan te sluiten op de bestaande kernen.

Deze visie, samengesteld uit de vele visies van betrokken organisaties, vormt het uitgangspunt voor de knelpuntenanalyse.

5. Knelpunten analyse

5.1 Inleiding

In het gebied Waterland-oost worden allerlei problemen ervaren, bijvoorbeeld de bodemdaling, het beheer van de natuurwaarden, de versterking van de dijk, aanbod van recreatieve faciliteiten. Een groot deel daarvan wordt opgelost of wordt binnen afzienbare tijd opgelost in lopende of nog te starten projecten of beleidsontwikkeling. Deze problemen en knelpunten vragen daardoor veelal geen integraal gebiedsproces. Er zijn echter een aantal knelpunten en vraagstukken in het gebied die niet direct worden opgelost, maar die van cruciaal belang zijn voor het behoud en ontwikkeling van de unieke waarden van Waterland-oost (zie hoofdstuk 4). De aanpak van deze knelpunten vragen een integraal gebiedsproces, waarbij samenwerking van de betrokken partijen essentieel is. Volgens de werkgroep, die deze knelpuntenanalyse heeft gemaakt, gaat het om de volgende onderwerpen:

1. bodemdaling: hoe anticiperen we nu op de bodemdaling en het effect daarvan op het landschap en haar functies?;
2. ontwikkeling van de landbouw: hoe kan ruimte worden gegeven aan schaalvergroting en verbreding met behoud van het karakteristieke landschap?;
3. weidevogels: hoe stoppen we het proces van achteruitgang van de populaties?;
4. recreatie en toerisme: hoe kan optimale samenwerking tot stand worden gebracht teneinde te komen tot kwaliteitsverbetering?;
5. verkeer: hoe moet het toekomstige verkeerssysteem in Waterland-oost eruit zien om te voldoen aan de vele functies in het gebied?.

Deze knelpunten worden hierna verder uitgewerkt.

5.2 Bodemdaling: hoe anticiperen we op de bodemdaling en het effect daarvan op het landschap en haar functies

Het veenpakket van de veenweidegebieden brandt langzaam op. Door oxidatie wordt het pakket steeds minder dik. Het gevolg is dat de bodem daalt. Ontwatering versnelt dit proces. Hoe groter de drooglegging, hoe sneller de bodem daalt. Met het huidige landbouwkundige gebruik en de daaraan gekoppelde drooglegging (met als gevolg bodemdaling) zal op lange termijn, 200 tot 250 jaar, het veenpakket in Waterland-oost zijn verdwenen.

Het proces van bodemdaling heeft in de toekomst grote gevolgen. De gronden die door de landbouw worden gebruikt dalen sneller dan die door de natuurbescherming met een hoog waterpeil worden beheerd. De verschillen tussen landbouwgrond en natuurgebied worden steeds groter. Dit heeft gevolgen voor het landschap: de landbouwgronden liggen laag, de natuurgebieden hoog. Mogelijk zal er water uit de natuurgebieden wegzijgen naar de lager gelegen landbouwgronden, met negatieve gevolgen voor de natuurwaarden en de waterkwaliteit. De inklinking van landbouwgronden vraagt een steeds lager waterpeil. Het risico op het rotten van de palen van historische panden in de dorpen neemt, door een steeds lager waterpeil, naar alle waarschijnlijkheid toe. Hoogwatersloten rondom de bebouwing dienen dit te voorkomen. Het beheer van het watersysteem zal door de vele hoogteverschillen steeds complexer worden. De kosten voor de waterhuishouding zullen sterk toenemen.

Tot nu toe is er niet of nauwelijks rekening gehouden met het proces van bodemdaling. De problematiek wordt wel genoemd in recente beleidstukken: de Structuurvisie Noord-Holland van de provincie en de nota "Waterbeheer in het veenweidegebied, pappen en nathouden" van het Hoogheemraadschap. Ook al duurt de bodemdaling nog 200 jaar, er dienen nu toch keuzes te worden gemaakt in welke richting men wil anticiperen op de bodemdaling.

Dit vraagt dat er studies en experimenten worden gestart naar :

- de snelheid van de bodemdaling op verschillende locaties in Waterland-oost en naar factoren die de snelheid van bodemdaling beïnvloeden Er is onderzoek in andere regio's in West Nederland gedaan, maar er is onderzoek nodig naar de specifieke situatie in Waterland-oost. Met name omdat hier een ander veentype voorkomt;
- scenario's voor mogelijke ontwikkelingsrichtingen:
  - aanpassingen of diensten van de landbouw om bodemdaling tegen te gaan. Hierbij wordt onder andere gekeken of onderwaterdrainage, dat ook elders in het land wordt toegepast in Waterland-oost een bruikbare optie is;
  - wandelende hoogwatergebieden, gebieden waar gedurende lange tijd (10 tot 20 jaar) het peil hoog wordt gehouden, waardoor bodemdaling (tijdelijk) wordt stopgezet. In deze natte gebieden kan dan opnieuw veenvorming plaatsvinden. Na 10 tot 20 jaar worden deze gebieden weer in landbouwgebied omgezet en worden elders in het Waterland-oost nieuwe natte gebieden gemaakt. Zo ontstaat een beeld van wandelende hoogwatergebieden. (NB: het gaat niet om de EHS, maar om aanvullende natte gebieden, die door zowel boeren als natuurbeschermingsorganisaties kunnen worden beheerd);
  - optimaliseren van de zonering landbouwgebied versus natuurgebied, waardoor een robuuster watersysteem kan worden ontwikkeld, waarbij onder andere onderbemalingen kunnen worden samengevoegd tot blokbemalingen of kunnen worden toegevoegd aan bestaande blokbemalingen. Hierdoor wordt het peilbeheer minder versnipperd. Hierdoor wordt het waterbeheer efficiënter en het kan bijdragen tot het vertragen van de bodemdaling in sommige delen van het gebied.

Acties:

De komende jaren wordt er onderzoek uitgevoerd naar:

- ***snelheid bodemdaling op verschillende locatie in Waterland-oost;***
- ***factoren die de snelheid van bodemdaling beïnvloeden;***
- ***scenario's van mogelijke ontwikkelingsrichtingen:***
  - ***aanpassing of diensten van de landbouw, bv. onderwaterdrainage;***
  - ***de haalbaarheid en kansen van wandelende hoogwatergebieden;***
  - ***optimaliseren zonering landbouwgebied – natuurgebied, waardoor een robuuster watersysteem ontstaat.***

Op basis hiervan worden experimenten uitgevoerd met landbouwkundige maatregelen, die de bodemdaling remmen.

De zonering landbouwgebied versus natuurgebied wordt geoptimaliseerd, waardoor een robuuster watersysteem ontstaat.

5.3 Ontwikkeling van de landbouw: hoe kan ruimte worden gegeven aan schaalvergroting en verbreding met behoud van het karakteristieke landschap

In de jaren 80 en 90 is een landinrichtingsproject uitgevoerd, waarbij ook de landbouwkundige structuur is verbeterd. Inmiddels zijn de eisen die aan de landbouw worden gesteld al weer veranderd en is ook de opvolgingssituatie veranderd. Uit studies van de Centrale Dorpen Raad, *Dynamiek en Beeldkwaliteit*, en de WUR (in samenwerking met DLG en ROM3D), *Grootschalige landbouw in een kleinschalig landschap*, blijkt dat tussen nu en 2025:

- het aantal bedrijven met 50 % zal afnemen;
- de blijvende bedrijven 2 tot 3 maal zo groot worden;
- de percelen en kavels vergroot dienen te worden;
- er nieuwe grotere stallen nodig zullen zijn, die, in verband met milieuwetgeving, buiten de dorpen moeten worden gesitueerd;
- het totaal aantal dieren en melkquotum in het gebied gelijk zal blijven;
- agrarische bedrijven worden plattelandsbedrijven die een breed dienstenpakket aanbieden. Ze zijn voor hun inkomen steeds meer afhankelijk van andere diensten, zoals natuurbeheer, recreatie, streekproductie en zorg.

Verwacht wordt dat de economische druk en ontwikkeling kavelruil en kavelvergroting stimuleren. In een groot aantal gevallen is directe bemoeienis van de overheid hierin niet nodig. Er kunnen situaties zijn, waar een faciliterende rol van de overheid gewenst is. Met name daar waar knelpunten in de verwerving van grond optreden, omdat er niet agrarische belangen meespelen. Hierbij is maatwerk in het faciliteren door de overheid gewenst.

Daarnaast is het noodzakelijk dat gemeenten de ontwikkeling van de erven faciliteren, zodat nieuwe bebouwing en vrijkomende agrarische bebouwing zodanig worden ontwikkeld, dat de karakteristieke kenmerken van het landschap behouden blijven. Vanuit de gemeenten is beleid nodig op het vlak van:

- nieuwe stallen in het landelijk gebied;
- sloop en hergebruik van vrijgekomen agrarische bedrijven;
- bouwen van woningen ter vervanging van oude bedrijfsgebouwen, noodzakelijk om nieuwbouw en vergroting van bedrijven te financieren;
- inrichting en gebruik van erven en bedrijfsgebouwen op het erf voor verbrede landbouw
- de gewenste schaal van de verbreding;
- perceels- en kavelvergroting;
- de faciliterende rol van de gemeente bij kavel- en grondruil.

Inmiddels zijn er in het gebied al een aantal bedrijfsverplaatsingen en kavelruilen gaande. Deze lopen nu vast omdat er onvoldoende beleidsmatige duidelijkheid is. Het is urgent dat er snel duidelijkheid komt over de genoemde punten.

Actie:

In de tweede helft van 2010 wordt een Afsprakenkader Landschap en Landbouwwontwikkeling gemaakt door de belanghebbende partijen in het gebied. Hierin zijn afspraken over de hierboven genoemde zaken opgenomen. Dit afsprakenkader vormen de regels waarbinnen de landbouwwontwikkeling verder kan plaatsvinden en waarin helder is wat er kan en wat er niet kan. Behoud van een vitaal landschap staat hierbij voorop. In het Afsprakenkader staat ook rol van de

partijen staat hierin beschreven. Hierbij wordt uitgegaan van het ondernemerschap van het gebied en een daarbij passende faciliterende overheid.

Op basis van dit Afsprakenkader kunnen de lopende kavelruil en boerderijverplaatsingen verder worden opgepakt. De afspraken kunnen door de gemeente en het stadsdeel worden verwerkt in bestemmingsplan en/of structuurvisie.

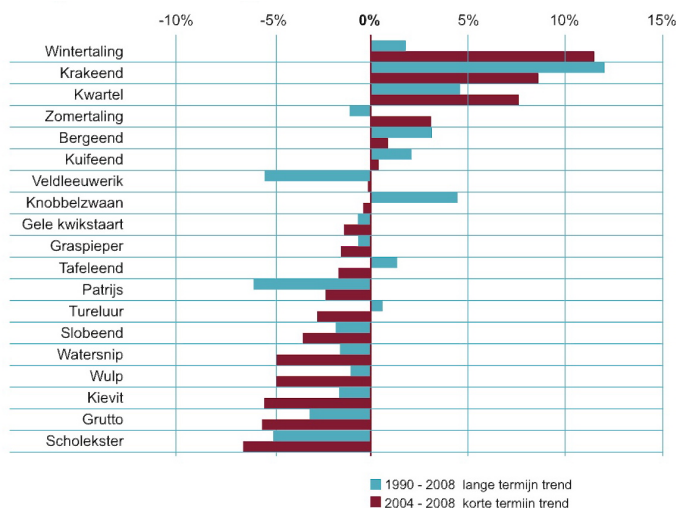
5.4 Weidevogels: hoe stoppen we het proces van achteruitgang van de populaties

Waterland-oost is van oudsher een weidevogelgebied. Dit blijkt ook uit allerlei beleid van rijk, provincie (weidevogelbeleid en EHS) en gemeenten (bestemmingsplannen), waarin Waterland-oost als weidevogelgebied wordt erkend. De weidevogelstand neemt echter af. Niet alleen zeer kritische soorten als Kemphaan, Watersnip en Zomertaling zijn nagenoeg uit het gebied verdwenen, maar ook de soorten als Grutto, Tureluur, Kievit en Slobeend gaan elk jaar in aantal achteruit. Zowel in de reservaten van de natuurbeschermingsorganisaties als in het gebied waar boeren agrarisch natuurbeheer plegen is dit beeld te zien.

In 2008 voorspelt het Weidevogel Kenniscentrum in een rapportage over Laag Holland, dat bij de huidige trend de grutto in 10 jaar met 1/3 deel zal afnemen in Laag Holland!

Belangrijke oorzaken van die achteruitgang zijn:

- het beheer;
- de inrichting van het landschap: steeds meer bosjes, wegen en bebouwing;
- het waterpeil is niet optimaal;
- de predatie.

Figuur 4: jaarlijkse aantalverandering broedende weidevogels (bron: Weidevogelbalans 2010, Kenniskring weidevogellandschap)

Staatsbosbeheer geeft aan dat de toedeling van gronden in de voormalige landinrichting niet goed is geweest. De gronden die zijn toegedeeld aan Staatsbosbeheer vormen te weinig een blok, waardoor:

- het beheer niet optimaal is;
- het waterpeil in sommige delen te laag is, omdat het binnen een gebied ligt met overwegend een landbouwfunctie, waardoor het biotoop voor weidevogels niet optimaal is.

Een betere zonering landbouwgebied versus natuurgebied (EHS) is vanuit dit oogpunt gewenst.

Als de neergaande trend doorzet, dan zullen de weidevogels in Waterland-oost zeldzaam worden. Daarmee valt een belangrijke doelstelling weg en een van de karakteristieken van het gebied verdwijnen. Hetgeen zelfs invloed kan hebben op de aantrekkelijkheid van het gebied voor de recreanten.

De afgelopen decennia is er veel onderzoek gedaan naar het beheer van weidevogels (DLG, CLM, Samenwerkingsverband Waterland, Kenniscentrum Weidevogels) en is geprobeerd het beheer te optimaliseren. Het mocht tot nu toe niet baten. In een aantal gebieden is dezelfde constatering gedaan en zijn nu opkrikplannen gemaakt. In deze opkrikplannen wordt een analyse gemaakt van de voor weidevogels belangrijke kwaliteitscriteria:

- populatie ontwikkeling weidevogels (trend, populatieomvang);
- reproductie;
- openheid en rust;
- bodemgesteldheid ;
- predatie;
- natuurdoelstellingen;
- vogelrichtlijn /habitatrichtlijn;
- (mozaïek)beheer;
- vochttoestand en waterbeheer ;
- inrichting van het landschap;
- relatie met de populatiegroei van ganzen;
- afspraken over het beheer.

Op basis van de analyse worden aanbevelingen gedaan over bovengenoemde criteria ten einde de weidevogelstand op te krikken.

Deze opkrikplannen worden opgesteld door het Kenniscentrum Weidevogels , hierin werken Noord-Hollandse organisaties samen, die zich bezig houden met weidevogels en het beheer daarvan. Een dergelijk opkrikplan is voor het gebied Waterland-oost wenselijk, waarbij eventueel in een aantal deelgebieden kan worden gewerkt. Bij het opstellen ervan is het belangrijk de lokale boeren en natuurbeheerders te betrekken.

Actie:

Ontwikkelen en uitvoeren van een opkrikplan voor weidevogels, in samenwerking met het Kenniscentrum Weidevogels Hierin wordt na een analyse aangegeven welke extra maatregelen er nodig zijn, bovenop de beheermaatregelen in het kader van de SLN, om de weidevogelpopulatie te behouden en weer verder te ontwikkelen.

Optimaliseren zonering landbouwgebied versus natuurgebied om het beheer en waterpeil voor weidevogels te optimaliseren. Een optimale zonering biedt ook kansen voor de ontwikkeling van de landbouw.

5.5 Recreatie en toerisme: hoe kan optimale samenwerking tot stand worden gebracht teneinde te komen tot kwaliteitsverbetering

Waterland-oost is een belangrijk gebied voor recreanten en toeristen. Hoe langer ze blijven in het gebied, hoe meer geld wordt besteed. Het vasthouden van bezoekers is belangrijk voor de economie van het gebied.

Grofweg zijn daarin 3 doelgroepen binnen de recreanten en toeristen te onderscheiden:

- dagjes mensen, veelal vanuit de omgeving (regionaal en lokaal);
- toeristen die enkele dagen in het gebied verblijven;
- toeristen, die kort in het gebied zijn, maar vooral voor de toeristische attracties Volendam en Marken komen.

Vanuit verschillende organisaties (bv: VVV's, NBvT, Landschap Waterland, agrarische natuurvereniging Water, Land en Dijken, natuurbeschermingsorganisaties en Waterlandse Poort), wordt geprobeerd een recreatief en toeristisch product neer te zetten. Uit de recreatiemonitor van Landschap Waterland, burgerbijeenkomsten in Amsterdam-Noord en klankbordavonden bij de agrarische natuurvereniging blijkt dat:

- het ontbreekt aan afstemming en samenhang tussen de vele organisaties op het gebied van recreatie en toerisme: geen gemeenschappelijke producten, agenda en promotie ;
- de recreant en toerist moeten veel moeite doen om de producten, diensten en evenementen bij elkaar te vinden;
- dat het in Waterland-oost ontbreekt aan voldoende in het gebied passende horeca- en verblijfsvoorzieningen;
- het ontbreekt in Waterland-oost aan kleinschalige centra waar activiteiten geclusterd zijn en daardoor een trekker zijn voor recreanten en toeristen;
- de natuurgebieden zijn niet of nauwelijks toegankelijk.

Een intensievere samenwerking van genoemde organisaties kan leiden tot een kwaliteitsimpuls, waardoor bovenstaande punten worden opgelost en meer recreanten en toeristen het gebied bezoeken en ook langer verblijven.

Actie:

Stimuleren en (tijdelijk) faciliteren van de samenwerking tussen de organisaties op het vlak van recreatie en toerisme, teneinde een kwaliteitsimpuls op het vlak van producten, diensten en promotie tot stand te brengen.

5.6 Verkeer: hoe moet het toekomstige verkeerssysteem in Waterland-oost eruit zien om te voldoen aan de vele functies in het gebied

In het huidige tertiaire wegensstelsel in Waterland-oost doet zich een aantal problemen voor, die de komende jaren naar verwachting ernstiger worden:

- door de veenondergrond zakken de wegen steeds verder weg, dit is een voortdurend proces;
- landbouwverkeer wordt steeds zwaarder. Zowel trekkers en landbouwmachines als vrachtwagens voor het ophalen van melk en toeleveringsbedrijven. De huidige wegen zijn hierop lang niet allemaal berekend, waardoor de bereikbaarheid en ontsluiting van de agrarische bedrijven in gevaar komt. Op dit moment wordt in Waterland-oost geprobeerd door

een ontheffingenstelsel geprobeerd het zware verkeer te reguleren. Dit leidt in de praktijk tot problemen voor de landbouw.

- er is een toename aan recreatief verkeer; de capaciteit van de wegen is daarvoor niet altijd voldoende;
- het gebied wordt steeds meer gebruikt voor recreatief fietsverkeer. De huidige fietspaden zijn veelal te smal, waardoor gevaarlijke situaties ontstaan. De fietspaden worden ook als wandelpad gebruikt, hiervoor is op drukke dagen eigenlijk geen ruimte;
- Er wonen steeds meer burgers in Waterland-oost, die veelal meerdere auto's hebben. Daarnaast leidt de ontwikkeling van E-commerce tot meer verkeer van bezorgdiensten voor burgers in het gebied. Hierdoor is er sprake van een toename van koeriersdiensten.
- het ontbreekt aan voldoende parkeerplaatsen voor recreanten en toeristen, zowel in als vlak buiten de dorpen en aan de randen van het gebied.

Er wordt onderhoud aan de wegen gepleegd, hierbij wordt echter niet of nauwelijks rekening gehouden met de gewenste en mogelijke verkeerssysteem voor de toekomst. De functies landbouw en recreatie stellen eisen aan het verkeerssysteem. Anderzijds mag verbreding van wegen of nieuwe aanleg van wegen geen aantasting van het karakteristieke landschap tot gevolg hebben.

Dit vraagt dat er een gezamenlijke visie komt van gemeente Waterland, stadsdeel Amsterdam-Noord en Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier op de toekomst van het tertiaire verkeerssysteem in Waterland-oost. Deze visie vormt de basis voor het onderhoud en eventuele herinrichting van de wegen in Waterland-oost. Vooruitlopend daarop kan bij de lopende dijkversterkingsprojecten van het Hoogheemraadschap al gekeken worden of daar de infrastructuur voor recreanten kan worden verbeterd (werk met werk maken).

Actie:

Ontwikkelen van een gezamenlijke toekomstvisie op tertiaire verkeerssysteem in Waterland-oost.

6. Programma gebiedsproces Waterland-oost

De acties uit hoofdstuk 5 zijn in een programma opgenomen. Hierbij zijn, daar waar acties van grote invloed op elkaar zijn, acties bij elkaar gevoegd. Het programma richt zich op een periode van 2010 tot en met 2012. Van een aantal acties zal de uitvoering mogelijk langer doorlopen dan 2012. De planning is bepaald op basis van benodigde prioriteit en haalbaarheid. De beschikbaarheid van financiële middelen zal bepalen of de beschreven planning gehaald wordt. Jaarlijks wordt geëvalueerd door de werkgroep, cq. de stuurgroep Laag Holland hoever men met de uitvoering van het programma is en in hoeverre bijstelling noodzakelijk is (zie ook hoofdstuk 8)

De uitvoering van het programma vormt fase 2 van dit gebiedsproces (zie ook figuur 1, blz 2).

In onderstaande tabel is een samenvatting van het programma opgenomen (acties, planning en begroting. Het volledige schema is opgenomen in bijlage 1. Hierin is ook aangegeven welke doelen en resultaten de acties hebben, welke partijen de trekker zijn van de actie en welke partijen betrokken zijn bij de actie.

Programma Gebiedsproces Waterland-oost			
Actie	Planning	Begroting	
1.	Ontwikkelen van een gezamenlijk Afsprakenkader Landschap en Landbouwontwikkeling Waterland-oost en optimaliseren zonering landbouwgebied – natuurgebied	sept-dec 2010	€ 50.000
	Realiseren zonering optimaliseren zonering landbouwgebied – natuurgebied (proceskosten)	vanaf 2011	€ 100.000 tot € 300.000
2.	Opstellen en uitvoeren Opkrikplan weidevogels Waterland-oost.	sept-dec 2010	€ 25.000
	Vervolgens uitvoeren maatregelen uit opkrikplan.	vanaf 2011	pm.
3.	Studie naar de snelheid van bodemdaling op verschillende locaties in Waterland-oost. Op basis van deze studie en landelijke studies, een gebiedsstudie naar de specifieke factoren die de bodemdaling in Waterland-oost beïnvloeden en mogelijke ontwikkelscenario's.	eerste helft 2011 2011 - 2012	 € 35.000
4.	Uitvoering experimenten met landbouwkundige maatregelen, die de bodemdaling vertragen, oa. onderwaterdrainage. De invulling van de experimenten is afhankelijk van de resultaten van experimenten met onderwaterdrainage in de Zeevang, Wormer- en Jisperveld en Zegveld. Vorbereiding	2011	€ 10.000
	Uitvoering	vanaf 2012	€ 300.000
5.	Stimuleren en faciliteren samenwerking recreatieve en toeristische organisaties in Waterland-oost.	2011	nihil
6.	Opstellen toekomstvisie tertiair verkeerssysteem	2012	€ 50.000

--	--	--	--

7. Financiering

Het bovenbeschreven programma zal als volgt worden gefinancierd:

Financiering Programma Gebiedsproces Waterland-oost			
Actie	Financiering door	Bedrag	
1. Ontwikkelen van een gezamenlijk Afsprakenkader Landschap en Landbouwontwikkeling Waterland-oost en optimaliseren zonering landbouwgebied – natuurgebied	Laag Holland*	€ 50.000	
Realiseren zonering optimaliseren zonering landbouwgebied – natuurgebied (proceskosten)	Laag Holland*	€ 100.000 tot € 300.000**	
2. Opstellen en uitvoeren Opkrikplan weidevogels Waterland-oost.	Laag Holland***	€ 25.000	
Vervolgens uitvoeren maatregelen uit opkrikplan.		pm.	
3. Studie naar de snelheid van bodemdaling op verschillende locaties in Waterland-oost. Op basis van deze studie en landelijke studies, een gebiedsstudie naar de specifieke factoren die de bodemdaling in Waterland-oost beïnvloeden en mogelijke ontwikkelscenario's.	HHNK**** Laag Holland*	€ 35.000	
4. Uitvoering experimenten met landbouwkundige maatregelen, die de bodemdaling vertragen, oa. onderwaterdrainage. De invulling van de experimenten is afhankelijk van de resultaten van experimenten met onderwaterdrainage in de Zeevang, Wormer- en Jisperveld en Zegveld. Vorbereiding	Laag Holland*	€ 10.000	
Uitvoering	Laag Holland*	€ 300.000	
5. Stimuleren en faciliteren samenwerking recreatieve en toeristische organisaties in Waterland-oost.	Landschap Waterland zal dit binnen haar reguliere taak uitvoeren	nihil	
6. Opstellen toekomstvisie tertiair verkeerssysteem	Laag Holland*	€ 50.000	

* Hiervoor zullen door de trekkers (zie bijlage 1) afzonderlijke subsidieaanvragen worden gedaan bij het Nationaal landschap Laag Holland.

** Exacte kosten worden bepaald na bepalen zonering en opstellen afsprakenkader landschap en landbouw.

*** Laag Holland zal in deze actie als trekker en opdrachtgever fungeren.

**** HHNK zal deze studie meenemen bij de voorbereiding van haar besluit

8. Organisatie en bestuur gebiedsproces fase 2

In fase 2 van het gebiedsproces Waterland-oost zal het hierboven beschreven programma worden uitgevoerd. De verschillende acties hierin kunnen apart van elkaar worden uitgevoerd. Er is echter wel een relatie tussen de verschillende acties en daarom zal afstemming noodzakelijk zijn. Verder is het met elkaar bewaken van de voortgang van uitvoering van het programma gewenst.

Voorgesteld wordt de bestaande werkgroep te handhaven en uit te breiden met Staatsbosbeheer. Deze werkgroep bewaakt de voortgang en draagt zorg voor een goede afstemming tussen de acties. De werkgroep is verder verantwoordelijk voor de communicatie over de genoemde acties en het programma en de uitvoering ervan (zie ook hoofdstuk 9). De werkgroep wordt getrokken door het stadsdeel Amsterdam noord en de gemeente Waterland. Bestuurlijke afstemming en zonodig besluitvorming over de acties en de uitvoering van het programma worden genomen in de stuurgroep Laag Holland. Voorbereiding daarvan gebeurt door de werkgroep in overleg met de projectleider van Laag Holland

9. Communicatie

De communicatie over het gebiedsproces is te verdelen in twee delen:

1. over deze knelpuntenanalyse en dit programma;
2. over de (voortgang van de) uitvoering en de verschillende acties.

Ad 1.

De knelpuntenanalyse en het programma zullen voor de besluitvorming in de stuurgroep Laag Holland worden gepresenteerd in de verschillende besturen van de deelnemende partijen. Zij zijn hiervoor zelf verantwoordelijk. Na besluitvorming in de stuurgroep Laag Holland wordt het middels een persbericht gepresenteerd aan de buitenwereld. De voorzitter van de werkgroep neemt hiervoor het initiatief. Dit document (knelpuntenanalyse en programma) kan via de bestaande websites van de deelnemende partijen openbaar worden gemaakt.

Ad 2.

Communicatie over de uitvoering van het programma zal via de bestaande communicatiekanalen van Laag Holland en de deelnemende partijen gebeuren. Afspraken hierover worden in de werkgroep gemaakt.

Bijlage 1: Gebiedsprogramma Waterland-oost

	actie	doel	resultaat	trekker	betrokken partijen	planning	begroting
1.	Ontwikkelen van een gezamenlijk Afsprakenkader Landschap en Landbouwontwikkeling Waterland-oost en optimaliseren zonering landbouwgebied - natuurgebied	Gezamenlijk beleid voor heen optimale ontwikkeling van de landbouw met behoud van een karakteristiek en vitaal landschap. Optimaliseren het beheer weidevogels binnen de EHS. Ontwikkelen van een robuust waterbeheersysteem, Neveneffect: Bijdrage aan optimaliseren verkeersstromen	Een document waarin de betrokken afspraken maken over de gewenste ontwikkeling van de landbouw, het beleid daarin en de rol van de betrokken partijen daarin. Optimale zonering landbouwgebied - natuurgebied	Stadsdeel Amsterdam-Noord, gemeente Waterland	Stadsdeel Amsterdam-Noord, gemeente Waterland, Centrale stad gemeente Amsterdam, LTO, natuurvereniging WLD HHNK, provincie, Centrale Dorpenraad	sept-dec 2010	€ 50.000
	Uitvoeren optimaliseren zonering landbouwgebied - natuurgebied	Optimaliseren beheer weidevogels binnen de EHS, de ontwikkeling landbouw en het waterbeheersysteem.	Optimale zonering landbouwgebied - natuurgebied	Natuurvereniging WLD Natuurbeschermings-Organisaties HHNK	Stadsdeel Amsterdam-Noord, gemeente Waterland, Centrale stad gemeente Amsterdam, LTO, natuurvereniging WLD HHNK, provincie, Centrale Dorpenraad	Vanaf 2011	€ 100.000 tot € 300.000 (proceskosten)
2.	Opstellen en uitvoeren Opkrikplan weidevogels Waterland-oost	Stoppen van de achteruitgang van de broedpopulatie weidevogels in Waterland-oost en in 5 jaar ombuigen naar een groei van de broedpopulatie weidevogels.	Een document met een analyse en een daarop gebaseerde aanbevelingen voor maatregelen die de weidevogel-stand zullen bevorderen.	Laag Holland	Laag Holland Stadsdeel Amsterdam-Noord, gemeente Waterland, Centrale stad gemeente Amsterdam, Kenniscentrum Weidevogels natuurvereniging WLD Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, HHNK Centrale Dorpenraad	sept-dec 2010	€ 25.000
	Uitvoeren opkrikplan	Stoppen van de achteruitgang van de broedpopulatie weidevogels in Waterland-oost en in 5 jaar ombuigen naar een groei van de broedpopulatie weidevogels.	Stabiele populatie weidevogels in Waterland-oost	Natuurbeschermings-Organisaties WLD	Stadsdeel Amsterdam-Noord, gemeente Waterland, Centrale stad gemeente Amsterdam, Kenniscentrum Weidevogels natuurvereniging WLD Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten,	vanaf 2011	pm.
3.	Studie naar de snelheid van bodemdaling op verschillende locaties in Waterland-oost.	Inzicht in de snelheid van de bodemdaling op verschillende locaties in Waterland-oost	Kaart met overzicht van de bodemdaling	HHNK (in kader van te nemen peilbesluit)	HHNK Stadsdeel Amsterdam-Noord, gemeente Waterland, Centrale stad gemeente Amsterdam, Staatsbosbeheer, Natuurvereniging WLD, WLD, LTO, Centrale dorpenraad	Eerste helft 2011	
	Op basis van deze studie en landelijke studies, een gebiedsstudie naar de specifieke factoren die de bodemdaling in Waterland-oost beïnvloeden en mogelijke ontwikkelscenario's.	Inzicht in de beïnvloedende factoren krijgen en inzicht in de gevolgen daarvan middels een aantal uitgewerkte scenario's	Rapportage over de factoren, ontwikkelingsscenario's	Stadsdeel Amsterdam-Noord		2011-2012	€35.000

	actie	doel	resultaat	trekker	betrokken partijen	planning	begroting
4.	Uitvoeren experimenten met landbouwkundige maatregelen, die de bodemdaling vertragen, oa. Onderwaterdrainage Op basis van de studie ontwikkelscenario's (zie actiepunt 3.) en afhankelijk van studies in Zeevang, Wormeren Jisperveld en Zegveld	Inzicht krijgen in mogelijkheden om agrariërs op hun eigen bedrijf maatregelen te laten nemen, die bijdragen aan het vertragen van de bodemdaling	Een aantal experimenten oa. onderwaterdrainage	Natuurvereniging WLD / HHNK	Stadsdeel Amsterdam-Noord, gemeente Waterland, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier,	Voorbereiding: 2012 Uitvoering : Vanaf 2012	Voorbereiding: € 10.000 Uitvoering: € 300.000
5.	Stimuleren en faciliteren samenwerking recreatieve en toeristische organisaties in Waterland-oost	Kwaliteitsverbetering recreatieve diensten en projecten en gezamenlijke promotie	Een samenwerkingsvorm tussen de recreatieve en toeristische organisaties in Waterland-oost. Gezamenlijke promotie (internetsite) Gezamenlijk materiaal: kaart / folders. Meer voorzieningen en diensten in het gebied met een hoge kwaliteit.	Landschap Waterland (vanuit haar reguliere taak)	Landschap Waterland, Stadsdeel Amsterdam-Noord, gemeente Waterland, natuurvereniging WLD VVV, NBvT, Waterlandse Poort, Natuurbeschermingsorganisaties, Provincie Noord-Holland, Laag Holland	2011	
6.	Opstellen toekomstvisie tertiair verkeerssysteem Waterland-oost	Optimaal verkeerssysteem passend binnen de kwaliteiten van het landschap	Gezamenlijk Toekomstplan Terrtial Verkeerssysteem, wat de basis vormt voor onderhoud en herinrichting van de wegen in Waterland-oost	Stadsdeel Amsterdam-Noord, gemeente Waterland	Stadsdeel Amsterdam-Noord, gemeente Waterland HHNK, Centrale stad gemeente Amsterdam, Natuurvereniging WLD, WLD, LTO, Landschap Waterland Centrale Dorpenraad	2012	€ 50.000

Bijlage 2: Samenstelling werkgroep

De werkgroep van deze eerste fase van het gebiedsproces Waterland-oost was als volgt samengesteld:

Gemeente Waterland:	Hein de Haan Anneke Mobron Henri Koldewijn (verv . Hein de Haan)
Stadsdeel Amsterdam-Noord:	Marja van Nieuwkoop
Gemeente Amsterdam, DRO	Ed Buijs
Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier:	John van Diepen Geert-Arjan Balder
Natuurvereniging Water, Land en Dijken:	Johan Oskam
Landschap Waterland:	Anita Bakker
Centrale Dorpenraad Landelijk Noord	Jan Hendriks Harry Mars
Onafhankelijk procesmanager:	Walter Menkveld

Bijlage 3: Belangrijke regionale beleidsdocumenten voor Waterland-oost

- Beeldkwaliteitsplan Landelijk Noord, stadsdeel Amsterdam-Noord, januari 2009
- Behoud en versterking veenweiden Laag Holland, Gebiedsscan voor de envelop Nota Ruimte, provincie Noord-Holland / Nationaal Landschap Laag Holland, januari 2007
- Bestemmingsplan landelijk gebied, toelichting, gemeente Waterland, januari 1999
- Business Case Waterland-oost, Programma herstructurering en transitie westelijke veenweiden in het kader van de Nota Ruimte, Dienst Landelijk Gebied, maart 2009
- Dynamiek en Beeldkwaliteit, Centrale Dorpenraad Noord, september 2009
- Ecologische hoofdstructuur Noord-Holland, Stand van zaken, herijking en toekomst, Provincie Noord-Holland, maart 2010
- Integrale Landschapsvisie Waterland Amsterdam Noord, Stadsdeel Amsterdam-Noord, januari 2007
- Landschapsvisie Waterland, Landschap Waterland, december 2001
- Nat structuurplan Amsterdam landelijk Noord, Stadsdeel Amsterdam Noord / Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, februari 2008
- Recreatieplan Waterland, Landschap Waterland, maart 2003
- Regiovisie 2040, ISW, januari 2009
- Toekomst veenweidegebied Noord-Holland Midden, Taskforce Veenweide, 2003
- Voorontwerp bestemmingsplan Landelijk Noord, Stadsdeel Amsterdam-Noord februari 2009
- Waterbeheer in het veenweidegebied, pappen en nathouden, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, 2008
- Waterbeheersplan 2010 – 2015, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, 2010
- Weidevogelvisie Noord-Holland, Provincie Noord-Holland, maart 2009